

اثربخشی آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار

Effectiveness of Group Training of Transactional Analysis on Distress Tolerance and Communication Skills of Delinquent Adolescents

Reyhaneh Jabbari
PhD Candidate in Consultation
Islamic Azad University
Qom Branch

Hassan Mirzahosseini, PhD
Islamic Azad University
Qom Branch

حسن میرزاحسینی
استادیار گروه روان‌شناسی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

ریحانه جباری*
دانشجوی دکتری مشاوره
دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

Samaneh Sadegh Mahboob
PhD Candidate in Consultation
Islamic Azad University Qom Branch

سمانه صادق محبوب
دانشجوی دکتری مشاوره
دانشگاه آزاد اسلامی واحد قم

چکیده

این پژوهش با هدف تعیین اثربخشی آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار انجام شد. روش پژوهش شبه‌تجربی از نوع طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه و دوره پیگیری و جامعه آماری، نوجوانان پسر بزهکار مقیم در کانون اصلاح و تربیت شهر قم بود که به روش نمونه‌برداری هدفمند، تعداد ۳۰ نفر انتخاب و به طور تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه قرار گرفتند. آزمودنی‌ها به مقیاس تحمل پریشانی (سیمونز و گاهر، ۲۰۰۵) و آزمون مهارت‌های ارتباطی (کوئیندام، ۲۰۰۴) پاسخ دادند. آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل برای گروه آزمایش در ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای به اجرا گذاشته شد سپس، در پایان مداخلات درمانی و مجدداً پس از دو ماه، آزمودنی‌های گروه‌های آزمایش و گواه، توسط پرسشنامه‌های پژوهش مورد ارزیابی قرار گرفتند. نتایج تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر نشان داد که در گروه آزمایش، تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی به شکل معناداری افزایش یافته است. نتایج پژوهش اثربخشی به کارگیری آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل را بر افزایش تحمل پریشانی و بهبود مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار تأیید کرد.

واژه‌های کلیدی: تحلیل رفتار متقابل، تحمل پریشانی، مهارت‌های ارتباطی، نوجوانان بزهکار

Abstract

The purpose of this study was to examine the effectiveness of group training of transactional analysis on distress tolerance and communication skills of delinquent adolescents. The study was quasi-experimental with pretest-posttest and control group and follow-up period. The statistical population consisted of delinquent male adolescents from Qom correction and rehabilitation center. Participants included 30 adolescents (mean age=15.91; SD= 2.95) were selected by purposeful sampling method and were randomly assigned to experimental and control groups. They completed the Distress Tolerance Scale (Simons & Gahr, 2005) and the Communication skills Test (Queendom, 2004). The experimental group received 9 90-minute sessions of transactional analysis sessions. Then, at the end of the therapeutic interventions and again 2 months later, the subjects of the experimental and control groups were evaluated by questionnaires. The results of analysis of variance with repeated measures showed that transactional analysis significantly increased distress tolerance and communication skills. The findings suggested the effectiveness of group training of transactional analysis in increasing distress tolerance and improving communication skills in delinquent adolescents.

Keywords: transactional analysis, distress tolerance, communication skills, delinquent adolescents

received: 03 February 2019

accepted: 23 June 2019

Contact information: reyhane.jabbarii@gmail.com

دریافت: ۹۷/۱۱/۱۴

پذیرش: ۹۸/۰۴/۰۲

مقدمه

امروزه مسئله بزهکاری^۱ و رفتارهای نابهنجار نوجوانان به صورت یکی از حادترین و پیچیده‌ترین مسائل اجتماعی جوامع مختلف انسانی درآمده است که تأثیری منفی روی سیستم‌های آموزشی، بهداشتی، مالی، شغلی و قضایی می‌گذارد (دویج، کروکت، وولف و راسل، ۲۰۱۲). پیدایش جوامع مختلف، افزایش جمعیت و وقوع جرائم پدیده‌ای نوظهور در اجتماع بشری تلقی نمی‌شود بلکه آنها همیشه با هم قرین و همزاد بوده‌اند. اما از آغاز پیدایش جوامع تا به امروز شاید هیچ‌گاه آدمی تا بدین حد با معضلی به نام بزهکاری در جامعه خویش مواجه نبوده است (خانمحمدمدایطاقسرا، همایونی و اسحاقی، ۱۳۹۳). به گونه‌ای که نگاهی گذرا به آمارهای موجود لزوم این نگرانی را خاطر نشان می‌سازد. در سال ۲۰۱۴، یک میلیون و ۶۲۶ هزار نوجوان در ایالات متحده دستگیر شده‌اند (اسنایدر و سیکموند، ۲۰۱۶). در روسیه نیز تنها در سال ۲۰۰۱، ۱۹ هزار نوجوان به زندان فرستاده شدند. در حالی که در آلمان خشونت علیه نژادهای غیرآلمانی موجب نگرانی شده است (احمدی، پرونقاش‌تهرانی، صابری و ارجمندینا، ۱۳۹۷). در انگلستان درصد قابل توجهی از حملات، سرقت‌ها و قاچاق مواد مخدر توسط افراد ۱۰ تا ۲۵ سال انجام می‌شود (رو و اش، ۲۰۰۸). نرخ متخلفان نوجوان در استرالیا دو برابر بزرگسالان مجرم است (موسسه جرم‌شناسی استرالیا، ۲۰۱۰). در ایران نیز میزان بزهکاری رو به افزایش است و سن بزهکاری از ۲۰ سال به ۱۴ سال کاهش پیدا کرده است (صدری، پزشک و طیب‌لی، ۱۳۹۵) و آمارها نشان می‌دهد که بیش از ۳۱ درصد محکومان قضایی در سنین بین ۱۴ تا ۲۴ سال بوده‌اند (رعیت ابراهیم‌آبادی، ارجمندینا و افروز، ۱۳۹۴). ریشه دواندن این معضل در میان نوجوانان نه تنها نشان‌دهنده بزرگی مشکل است، بلکه موجب نگرانی و حساسیت بیشتر برای یافتن علل گرایش نوجوانان به رفتار بزهکارانه و ارائه راهکارهایی مناسب می‌شود (آنماری، کلی، مایکل و استفان، ۲۰۱۳).

تبیین‌های متعددی در زمینه بزهکاری نوجوانان وجود دارد

که یکی از بهترین تبیین‌ها در این حیطه، نقص در تحمل پریشانی^۲ (انصاری‌نژاد، ۱۳۹۱؛ هوبن و ویرمن، ۲۰۱۶؛ داوترز و دیگران، ۲۰۰۹) و سطح پایین مهار (نقص در مهار رفتارها و پاسخ‌های نامناسب) (هولاندر و اورس، ۲۰۰۱؛ رستمی‌تبریزی، خلیلی‌پاجی و ذبیح‌زاده، ۱۳۹۶) است که هسته اصلی بروز نشانه‌های گوناگون در تعداد زیادی از اختلال‌های روان‌پزشکی، از جمله اختلال‌های شخصیت مرزی و شخصیت ضد اجتماعی در نظر گرفته شده‌اند (ماتیاس، داگورتی، مارش، مولر و هیکس، ۲۰۰۲؛ مبینی، گرانت، کس و یومنس، ۲۰۰۷). تحمل پریشانی نوعی عاطفه منفی در گرایش به رفتارهای پرخطر^۳ مؤثر است (بشریور و عباسی، ۱۳۹۳) و به عنوان یک مفهوم فراهیجانی^۴ مفهوم‌سازی شده و یک رگه^۵ نه حالت^۶ هیجانی در نظر گرفته می‌شود (سیمون و گاهر، ۲۰۰۵) که فراتر از آگاهی فرد از میزان عواطف منفی تجربه‌شده است (زولونسکی و دیگران، ۲۰۱۰) و به توانایی تجربه و تحمل ناراحتی‌های هیجانی و موقعیت‌های روان‌شناختی منفی اطلاق می‌شود (اوکلیبری، آبرونسون و اسمیتس، ۲۰۰۷؛ سیمون و گاهر، ۲۰۰۵). در واقع، تحمل پریشانی ظرفیت ادراک‌شده افراد برای مقاومت در برابر شرایط ناگوار است و به حالتی اطلاق می‌شود که افراد بتوانند هیجانان‌های منفی خود را درک کرده و در برابر آنها تاب بیاورند (مقیسه و عبدالهی، ۱۳۹۷). تحمل پریشانی به‌طور فزاینده‌ای، به عنوان یک ساختار مهم در ایجاد بینش جدید درباره شروع و بقای آسیب‌های روانی و همچنین پیشگیری و درمان در افراد مشاهده شده است (زولونسکی، برنستین و وجانویک، ۲۰۱۱). افراد با تحمل پریشانی پایین در یک تلاش غلط برای مقابله با هیجان‌های منفی خود درگیر نارسایی نظم‌جویی رفتاری^۷ شده (کیوق، ریکاردی، تیمپانو، میتچل و اشمیت، ۲۰۱۰) و هنگام قرار گرفتن در معرض تنیدگی^۸ و تنش^۹، در تنظیم و مهار هیجان‌های^{۱۰} خود دچار مشکل می‌شوند، به همین دلیل به دنبال راهبردهایی هستند که در کمترین زمان این احساس تنش را از بین ببرد و شخص به حالت لذت فوری^{۱۱} برسد. از جمله

1. delinquency
2. distress tolerance
3. high-risk behaviors
4. meta-emotion

5. trait
6. state
7. dysregulation behavior
8. stress

9. tension
10. emotional control
11. instant enjoyment

صورت گرفته است. برن^۵ (۱۹۵۰) نقل از صارمی، یزدخواستی و عریضی سامانی، (۱۳۹۶) تحلیل رفتار متقابل^۶ را در چارچوب نظریه روان‌شناسی ارتباطات مطرح کرد که کاربرد آن در حل مشکلات هیجانی و رفتاری پذیرفته شده است (برن، ۱۹۶۱). تحلیل رفتار متقابل یک رابطه کمک‌کننده است که در آن درمانگر واجد شرایط، با استفاده از روش‌های تحلیل رفتار متقابل، آگاهی «بالغ^۷» را از چشم‌انداز حل مسئله در مراجع یا در گروه افزایش می‌دهد (صدیقی، مکوندحسینی و قنبری‌هاشمی، ۱۳۹۵). روش تحلیل رفتار متقابل برای ایجاد تغییر از طریق شیوه‌های مناسب مبتنی بر اینجا و اکنون به کار گرفته می‌شود و هدف آن افزایش آگاهی شناختی و هیجانی مراجع نسبت به حوزه خاص آسیب‌دیده (مشکلات در روابط و نظم‌جویی هیجانی) است (کیم، بنگ و کو، ۲۰۱۷). در واقع، در تحلیل مبتنی بر این روش فرض بر این است که افراد با یکی از سه حالت الگویی والد^۸، بالغ یا کودک با دیگران ارتباط برقرار می‌کنند. البته اینکه با کدام یک از آنها در لحظه ارتباط برقرار کنند، به احساس آنها در لحظه مورد نظر بستگی دارد و در هر لحظه عاملی می‌تواند افراد را از حالتی به حالت دیگر ببرد. جوهر تحلیل رفتار متقابل تحلیل همین محرک و پاسخ‌هاست (استوارت و جونز، ۲۰۰۹). تحلیل رفتار متقابل به روابط و مشکلات درونی شخص و رابطه انسان‌ها با یکدیگر توجه خاصی دارد و اعتقاد به این است که اگر افراد با یکدیگر روابط سالم، صمیمانه و صادقانه داشته باشند و آن را جایگزین روابط مخرب، منفی و تحقیرآمیز کنند قادر خواهند بود که از فشارهای روانی خود و دیگران بکاهند و از زندگی لذت بیشتری ببرند (خدابخشی، فتح‌اله‌زاده، دربانی و رستمی، ۱۳۹۵). تحلیل ارتباط متقابل در عین سادگی این توانایی را دارد تا افکار و احساسات پیچیده، سردرگم و پریشان شخص را سامان بخشد تا فرد با تفکیک و سازمان‌دهی افکار و احساسات، شناخت بهتری از خود به دست آورد و در نتیجه با آگاهی بیشتر به نقاط ضعف و قدرت خود، رفتارهای سالم و سازنده‌ای را اختیار کند و انسان را توانمند می‌سازد که در بحران‌ها به تحلیل مشکل و

راهبردهای ناکارآمد در این افراد می‌توان به استفاده از رفتارهای پرخطری مانند پرخاشگری^۱، سرقت، سوءمصرف مواد، الکل و سایر رفتارهای پرخطر و بزهکارانه اشاره کرد (هاول، لیرو، هوگان، باکتر و زولانسکی، ۲۰۱۰؛ سو، رافینز، رابینز، آلبانیز و خوانتزیان، ۲۰۰۸).

علاوه بر این، نقص در مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی از عوامل پرخاشگری و بزهکاری نوجوانان محسوب می‌شود (کایدیش، گلاسر و گینتر، ۲۰۰۷)، چرا که مهارت‌های ارتباطی^۲ بر مبادله عواطف متناسب، علایق مشترک و استفاده از تعامل‌های مثبت تأثیرگذار است (ون‌جلیستی^۳، ۲۰۱۱) نقل از جراحی و نجات، (۱۳۹۴). مهارت‌های ارتباطی به منزله آن دسته از مهارت‌هایی هستند که به واسطه آن افراد می‌توانند درگیر تعامل‌های بین‌فردی و فرایند ارتباط شوند (یوسفی، ۱۳۸۵)؛ یعنی فرایندی که افراد طی آن، اطلاعات، افکار و احساس‌های خود را از طریق مبادله کلامی و غیرکلامی با یکدیگر در میان می‌گذارند (هراجی و دیکسون، ۲۰۰۴). از این‌رو، کسب این مهارت‌ها مستقیماً در کاهش تعاملات مشکل‌زا با دیگران مؤثر است. این در حالی است که نوجوانان بزهکار با نقص‌هایی در مهارت‌های ارتباطی روبه‌رو هستند؛ به گونه‌ای که به مقررات جمعی احترام نمی‌گذارند و نظرات و خواسته‌های خود را به خواسته‌ها و نظرات جمع ترجیح می‌دهند، نسبت به اطرافیان حالت جنگ‌جویی، کج‌خلقی و بدگمانی دارند، از مقررات پیروی نمی‌کنند و آن را زیر پا می‌گذارند؛ در مقابل کوچک‌ترین مخالفتی با نظرشان، حالت مقاومت می‌گیرند؛ زودرنج و نسبت به کارها و وظایف محوله بی‌دقت هستند و به نظر سرکش و مقاوم می‌آیند (کردنوقابی، مرادی و دلفان‌بیرانوند، ۱۳۹۶). بر این اساس، بهبود مهارت‌های ارتباطی در نوجوانان توانمندی‌های روانی و اجتماعی را در آنان ایجاد می‌کند که در کاهش خشم^۴ و رفتارهای بزهکارانه آنان مؤثر است (شیخ‌الاسلامی، اسدالهی و محمدی، ۱۳۹۶).

در زمینه آموزش مهارت‌های ارتباطی به کودکان و نوجوانان و همچنین بهبود مشکلات هیجانی آنان پژوهش‌های گوناگونی

1. aggression
2. communication skills
3. Vanjelist, A. L.

4. anger
5. Berne, E.
6. Transactional Analysis (TA)

7. adult
8. parent

آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار مؤثر است. تأثیر آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار در مرحله پیگیری پایدار می‌ماند.

روش

طرح پژوهش شبه‌تجربی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه و دوره پیگیری بود. جامعه آماری پژوهش تمامی نوجوانان پسر بزهکار مقیم در کانون اصلاح و تربیت شهر قم در نیمه دوم سال ۱۳۹۷ بود که به روش نمونه‌برداری هدفمند، تعداد ۳۰ نفر با رعایت ملاک‌های ورود و خروج پژوهش برای شرکت در دوره آموزش تحلیل رفتار متقابل، انتخاب شدند و به صورت گمارش تصادفی در دو گروه آزمایش ($n=15$) و گواه ($n=15$) قرار گرفتند. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل رضایت داوطلب برای شرکت در پژوهش، حضور در کانون حداقل تا دو ماه آینده، دامنه سنی ۱۸-۱۴، سطح تحصیلات سوم ابتدایی به بالا، نداشتن بیماری روان‌پزشکی و بیماری پزشکی مستلزم مصرف دارو و عدم مصرف منظم داروهای روانگردان و ملاک‌های خروج از پژوهش شامل داشتن سابقه بستری در بخش روان‌پزشکی، حضور در جلسه‌های مشاوره و روان‌درمانی به‌غیر از مداخله، عدم شرکت منظم در جلسات و عدم همکاری در تکمیل پرسشنامه‌ها در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری بودند. از نوجوانان بزهکار انتخاب‌شده ثبت‌نام به‌عمل آمد و اطلاعات جمعیت‌شناختی آنها ثبت شد و به تصادف در دو گروه آزمایش و گواه قرار گرفتند. آزمون‌های پژوهش در مرحله پیش‌آزمون اجرا و در قالب یک پرونده، نتایج اولیه هر ۳۰ آزمودنی ثبت شد. در مرحله بعدی گروه گواه در انتظار ماند و آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل برای گروه آزمایش هفته‌ای دو بار در ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای اجرا شد. دو ماه بعد در پایان مداخله‌های درمانی مجدداً آزمودنی‌های دو گروه آزمایش و گواه، با ابزارهای تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی مورد ارزیابی قرار گرفتند.

میانگین سنی نوجوانان بزهکار گروه نمونه ۱۵/۹۱ و انحراف استاندارد ۲/۵۹ بود که از این میان اکثر نوجوانان در هر دو گروه

حل آن بپردازد (کاظمی و دیگران، ۱۳۹۱). بر این اساس، انتظار می‌رود آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل با آموزش‌ها و راهکارهایی که در زمینه همدلی متقابل و بیان احساسات در فضایی همراه با پذیرش خود و طرف مقابل، مهار هیجان‌های منفی، حل مسئله، خوش‌بینی و برقراری روابط مکمل ارائه می‌دهد، بر افزایش تحمل پریشانی و بهبود مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار تأثیر داشته باشد.

همچنین، در پژوهش‌های مختلف تأثیر این رویکرد در درمان مسائل مربوط به منحرفان رفتاری، سوءمصرف‌کنندگان مواد و بزهکاران نشان داده شده است (کامپوس، ۲۰۱۸؛ فام، ۲۰۱۷؛ فرهنگ و آقامحمدیان، ۱۳۸۵؛ کاظمی و دیگران، ۱۳۹۱؛ آقاییوسفی و منجم، ۱۳۹۴). هر چند پژوهش‌های انجام‌شده اثربخشی این روش را در بهبود مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی (لشنی و مظاهری، ۲۰۱۶؛ صارمی و دیگران، ۱۳۹۶؛ خدابخشی و دیگران، ۱۳۹۵؛ صدیقی و دیگران، ۱۳۹۵)، مهار و نظم‌جویی هیجانی (سکوونینا و آلسین، ۲۰۱۵؛ صارمی و دیگران، ۱۳۹۶؛ آقاییوسفی و منجم، ۱۳۹۴) گزارش کرده‌اند؛ اما تاکنون پژوهشی که به بررسی اثربخشی روش آموزش تحلیل رفتار متقابل بر تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار پرداخته باشد، صورت نگرفته است. بر این اساس، با توجه به روند رو به افزایش بزهکاری در جامعه به ویژه در میان نوجوانان به عنوان قشر آسیب‌پذیر جامعه و همچنین، تأثیری که تحمل پریشانی پایین و مهارت‌های ارتباطی ضعیف می‌تواند در گرایش نوجوانان به بزهکاری داشته باشد، ارائه راهکارهایی در جهت بهبود این توانایی‌های هیجانی و اجتماعی ضروری به نظر می‌رسد؛ که در این زمینه با توجه به مبانی نظری و پژوهشی ارائه‌شده، به نظر می‌رسد که اثربخشی آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر بهبود این عوامل زمینه‌ساز بزهکاری می‌تواند قابل توجه باشد. با توجه به آنچه پیشتر بیان شد و با توجه به نبود پژوهش‌های کافی در زمینه اثربخشی این روی آورد درمانی بر بهبود توانایی‌های هیجانی و اجتماعی نوجوانان بزهکار، این پژوهش با هدف اثربخشی آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار کانون اصلاح و تربیت شهر قم انجام و دو فرضیه زیر آزمون شد.

مقیاس را با پرسشنامه هوش اخلاقی به دست آوردند. آلفای کرونباخ این مقیاس در پژوهش حاضر ۰/۷۷ به دست آمد.

آزمون مهارت‌های ارتباطی کوئیندام^{۱۵} (کوئیندام، ۲۰۰۴).

این آزمون برای سنجش مهارت‌های ارتباطی طراحی شده و دارای ۳۴ ماده است که مهارت‌های ارتباطی را توصیف می‌کند. برای تکمیل آن، پاسخگو باید میزان انطباق وضعیت فعلی خود را با هر ماده بر روی طیف لیکرت چهار درجه‌ای (هرگز = ۱ و همیشه = ۵) مشخص کند. دامنه نمرات بین ۳۴ تا ۱۷۰ قرار دارد و نمرات بالاتر به معنای مهارت‌های ارتباطی بیشتر است. مهارت‌های ارتباطی فرعی که در این آزمون مورد بررسی قرار می‌گیرند شامل چهار مهارت گوش دادن، توانایی دریافت و ارسال پیام، بینش نسبت به فرایند ارتباط، مهار عاطفی و ارتباط توأم با قاطعیت هستند. حاصل جمع ۳۴ عبارت یک نمره کلی به دست می‌دهد که مبین مهارت‌های ارتباطی آزمودنی است. آلفای کرونباخ، اعتبار بازآزمایی و روایی همگرایی این آزمون توسط کوئیندام (۲۰۰۴) به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۸۱ و ۰/۷۶ گزارش شده است که در حد بالا و قابل قبولی است. در پژوهش حسین چاری و فداکار (۱۳۸۴) شواهدی دال بر روایی ابزار مذکور از طریق انجام تحلیل عاملی ارائه و ضریب اعتبار آن را با استفاده از روش آلفای کرونباخ و دونیمه کردن به ترتیب ۰/۶۹ و ۰/۷۱ گزارش کردند. میزان اعتبار این آزمون در پژوهش رضایی و حاجی‌علیزاده (۱۳۹۶) به روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد. میزان اعتبار این آزمون در این پژوهش به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمد.

آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل (استوارت و جونز، ۲۰۰۹).

در این پژوهش آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل عبارت بود از برنامه آموزشی برگرفته از کتاب روش‌های نوین در روان‌شناسی تحلیل رفتار متقابل (استوارت و جونز، ۲۰۰۹) که پژوهشگران آن را طی ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای طراحی و برگزار کردند. راهنمای عملی و ساختار جلسات گروهی تحلیل رفتار متقابل در جدول ۱ گزارش شده است.

آزمایش و گواه ۱۶ سال داشتند. همچنین، از نظر مدت حضور در کانون اکثر نوجوانان دو گروه آزمایش و گواه سابقه حضور بین دو تا چهار سال را داشتند و سطح تحصیلات اکثر نوجوانان در هر دو گروه متوسطه اول بود.

داده‌ها با روش‌های آمار توصیفی و تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر^۱ تحلیل شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از ابزارهای زیر استفاده شد.

مقیاس تحمل پریشانی^۲ (سیمونز و گاهر، ۲۰۰۵).

مقیاس یک شاخص خودسنجی تحمل پریشانی هیجانی است که دارای ۱۵ ماده و چهار زیرمقیاس تحمل^۳ (تحمل پریشانی هیجانی)، جذب^۴ (جذب شدن به وسیله هیجان‌های منفی)، ارزیابی^۵ (برآورد ذهنی پریشانی) و تنظیم^۶ (تنظیم تلاش‌ها برای تسکین پریشانی) است. این مقیاس به صورت طیف لیکرت پنج درجه‌ای (کاملاً موافق = ۱ و کاملاً مخالف = ۵) نمره‌گذاری می‌شود. نمرات بالا در این مقیاس نشانگر تحمل پریشانی بالاست. در پژوهش سیمونز و گاهر (۲۰۰۵) ضرایب آلفا برای ابعاد تحمل پریشانی هیجانی، جذب شدن به وسیله هیجان‌های منفی، برآورد ذهنی پریشانی و تنظیم تلاش‌ها برای تسکین پریشانی به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۸۲، ۰/۷۸ و ۰/۷۰ و برای کل مقیاس ۰/۸۲ گزارش شد. همبستگی درون‌طبقه‌ای پس از گذشت شش ماه ۰/۶۱ بود. همچنین، مشخص شد که این مقیاس دارای روایی ملاکی و همگرایی اولیه خوبی است. این ابزار با مقیاس پذیرش خلق^۷ (مایر^۸ و استیونز^۹، ۱۹۹۴ نقل از سیمونز و گاهر، ۲۰۰۵) رابطه مثبت و با مقیاس محرک‌های استفاده از الکل و ماری‌جوانا^{۱۰} (سیمونز^{۱۱}، کوریا^{۱۲}، کری^{۱۳} و بورساری^{۱۴}، ۱۹۹۸ نقل از سیمونز و گاهر، ۲۰۰۵)، رابطه منفی دارد. عزیزی، میرزایی و شمس (۱۳۸۹)، میزان آلفای کرونباخ این مقیاس را ۰/۶۷ و اعتبار بازآزمایی این مقیاس را نیز ۰/۷۹ گزارش کردند. در پژوهش سیدسرابی و عسگری (۱۳۹۷) آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۷۶ به دست آمد. کلیشادی و یزدخواستی (۱۳۹۵) نیز در پژوهش خود ضریب روایی همزمان ۰/۳۲ برای این

1. repeated measurement analysis of variance
2. Distress Tolerance Scale (DTS)
3. tolerance
4. absorption
5. appraisal

6. regulation
7. Mood Acceptance Scale
8. Mayer, J. D.
9. Stevens, A. A.
10. alcohol and marijuana-use motives

11. Simons, J.
12. Correia, C. J.
13. Carey, K. B.
14. Borsari, B. E.
15. Queendom Communication Skills Test (QCST)

جلسه	هدف	فعالیت
اول	برقراری رابطه درمانی، تحلیل ساختاری ساده حالات روانی ^۱ ، تشریح تاریخچه زندگی و روابط بین فردی	معارفه و آشنایی با اعضای شرکت‌کننده در گروه، معرفی دوره آموزشی-درمانی به صورت کلی، تنظیم قرارداد مشاوره‌ای با اعضای حاضر در جلسه و توافق بر سر اهداف و وظایف، اجرای پیش‌آزمون، آموزش استفاده از پیام‌های کلامی و غیرکلامی، تحلیل ساختاری ساده حالات روانی (بالغ، والد، کودک) و ارائه شرح مختصری از وضعیت و تاریخچه زندگی و روابط‌های بین فردی توسط نوجوانان؛
دوم	آموزش و بحث درباره تاریخچه تحلیل رفتار متقابل	بحث درباره تاریخچه تحلیل رفتار متقابل توسط درمانگر و فراهم آوردن شرایط مناسب تا اعضا برای تکلیف خانگی آماده شوند، قرائت یک مورد از ارتباط محاوره‌ای خود توسط تک‌تک نوجوانان و بحث در مورد آن، دادن تکلیف خانگی به نوجوانان؛
سوم	توضیح قواعد ارتباطی و نقش آن در مورد احترام به خود، دیگران، دوستان و نحوه ابراز وجود	بررسی تکلیف خانگی اعضا، توضیح مختصر در خصوص کتاب وضعیت آخر و چهار حالت روانی، فرایند درمان در این جلسه، قواعد و نقش قواعد ارتباطی در مورد احترام به خود، دیگران، دوستان، نحوه ابراز وجود، ارائه تکلیف در پایان جلسه؛
چهارم	آموزش نوازش و آشنایی با نقش الگوهای ارتباطی در زندگی‌های شخصی و اجتماعی	بررسی تکلیف جلسه قبل، آشنایی اعضای گروه با نقش الگوهای ارتباطی در زندگی‌های شخصی و اجتماعی، آموزش نوازش و آشنایی با نقش الگوهای ارتباطی در زندگی‌های شخصی و اجتماعی؛
پنجم	تشریح بازنوازی‌های غیرارادی ^۲ دوران کودکی (من کودک)	بررسی تکلیف جلسه قبل، تشریح بازنوازی‌های غیرارادی دوران کودکی (من کودک) و وضعیت‌های اساسی زندگی به طور کامل، ارائه دو صفحه از کتاب بازی‌های روانی (اریک برن) با ارائه بازی «چرا فلان کار را نمی‌کنی؟ آره، اما»، سطح اجتماعی و سطح روانی به هر یک از اعضای گروه، پرداختن به بازی «چرا فلان کار را نمی‌کنی؟ آره، اما» به منظور آشنایی با جو بازی‌ها و تحلیل آن؛
ششم	آموزش باز نوازی حالت من بالغ	درخواست از اعضا برای بیان مشغولیت‌های ذهنی که با آن مواجه هستند، این مشغولیت‌ها می‌تواند روابط سطحی و اختلافات در خانواده، نداشتن اراده و انگیزه، ناامیدی، اطاعت بی‌چون‌وچرا از فرمانده‌ها، زندگی گروهی و... باشد؛ فرایند درمان آموزش بازنوازی حالت من بالغ بود؛ درخواست مجدد از اعضا برای بحث و تبادل نظر در مورد مشغولیت‌ها و تعامل خود با دیگران، آموزش روابط پنهان و رفتار متقابل مضاعف، و نیز ارائه تکلیف همراه با چند مثال از روابط پنهان؛
هفتم	آموزش چهار وضعیت وجودی و شفای کودک درون، تجزیه و تحلیل حالت‌های (کودک-بالغ-والد)	بررسی تکلیف جلسه قبلی، آموزش چهار وضعیت وجودی و شفای کودک درون، تجزیه و تحلیل حالت‌های (کودک-بالغ-والد) توسط اعضا و کاربرد نحوه برقراری ارتباط بین این حالت‌ها در رفتار روزمره، ارائه تکلیف (پرسش و پاسخ با دست برتر و غیربرتر)؛
هشتم	آموزش مفاهیم مدیریت زمان و شیوه‌های فعال کردن بالغ از مداخلات	بررسی تکلیف جلسه قبل، کار به صورت عملی (تمرین ایفای نمایش)، تمرین مهارت‌های ارتباطی، بیان قصه‌های زندگی هر کدام از اعضا که تمایل به آن داشتند، آموزش مفاهیم مدیریت زمان و شیوه‌های فعال کردن بالغ، ارائه تکلیف (تعیین مدیریت زمان و استفاده از من بالغ در رفتارهای خود)؛
نهم	ارائه بازخورد برخی از حالت‌های روانی و رفتار کنونی فرد در قالب ایفای نقش	توضیح درباره مثل نمایش کاربمن و چهار وضعیت زندگی، ابتدا چند نمونه از بازی‌های مطرح شده در کتاب تحلیل بازی‌های اریک برن، معرفی و تحلیل شدند؛ سپس، با استفاده از بازی «الکی» به معرفی و به کارگیری مثل نمایشی کاربمن و چهار وضعیت زندگی پرداخته شد؛ بازی «الکی» و «آگه به خاطر تو نبود» همراه با تحلیل و روابط آنها بر اساس نمودار سه دایره‌ای و با استفاده از مثل کاربمن، پرداختن نوجوانان به بحث و گفت‌وگو در مورد تحلیل‌های ارائه شده در مورد شخصیت‌های داستان، و همچنین بازی‌ها و وضعیت‌های خود؛
دهم	در دست گرفتن قدرت اجرایی من بالغ، به کارگیری آموخته‌های تحلیل رفتار متقابل در محیط‌های گروهی، خانواده و اجتماع در جهت نیل به خودرهبری	ارائه مبحث پیش‌نویس ^۳ زندگی و تعاریف آن به شرکت‌کنندگان، اقدام به تحلیل پیش‌نویس شخصیت‌های اصلی داستان زندگی یکی از شرکت‌کنندگان با استفاده از تحلیل‌های جلسه قبل در مورد بازی‌ها، شخصیت و چهار وضعیت زندگی در سطح تحلیل تبادلی مقدماتی؛ در واقع، مداخله درمانی جلسه آخر در خصوص در دست گرفتن قدرت اجرایی من بالغ، به کارگیری آموخته‌های تحلیل رفتار متقابل در محیط‌های گروهی، خانواده و اجتماع و نهایتاً اینکه اعضا به خودرهبری برسند، بود؛ در نهایت، مرور کامل بر تمام مباحث ارائه شده در طول این ۱۰ جلسه انجام شد و به‌عنوان حسن ختام این جلسات ضمن تشکر و قدردانی از همه شرکت‌کنندگان، لوح یادبودی به هر یک از آنان تقدیم شد؛ در پایان این جلسه پس‌آزمون اجرا شد و هماهنگی‌های لازم برای اجرای آزمون پیگیری صورت گرفت.

یافته‌ها

گروهی تحلیل رفتار متقابل تفاوت زیادی بین میانگین گروه‌های آزمایش و گواه در متغیرهای پژوهش وجود نداشت؛ ولی با تمهیدات به عمل آمده و کنترل‌های انجام شده بعد از آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل میانگین تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی در گروه آزمایش به مقدار قابل توجهی افزایش یافت. این میانگین‌ها بعد از گذشت دو ماه در مرحله پیگیری همچنان پایدار بود. هر چند این نتیجه‌گیری، استنباط بدون آزمون آماری است؛ اما در بررسی‌های دقیق‌تر بعدی، وجود تفاوت معنادار بین تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی گروه‌های آزمایش و گواه در پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری مشخص شد. برای این منظور از تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر استفاده شد (جدول ۲).

برای بررسی فرضیه‌های پژوهش میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای وابسته به تفکیک هر گروه محاسبه و سپس پیش‌فرض‌های انجام آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر بررسی شد. در این تحلیل، نوع مداخله با دو سطح (مداخله تحلیل رفتار متقابل و نبود مداخله) به عنوان عامل بین گروهی و زمان اندازه‌گیری با سه سطح (پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری) به عنوان عامل درون گروهی در نظر گرفته شد.

شاخص‌های توصیفی تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی در مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری به تفکیک دو گروه آزمایش و گواه در جدول ۲ نشان می‌دهد که پیش از آموزش

جدول ۲

یافته‌های توصیفی تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی به تفکیک مراحل و گروه‌ها

متغیر	مرحله	گروه	M	SD
تحمل پریشانی	پیش‌آزمون	آزمایش	۲۸/۶۷	۶/۸۴
		گواه	۳۱/۳۳	۸/۴۴
پس‌آزمون	پس‌آزمون	آزمایش	۳۵/۰۱	۶/۷۹
		گواه	۳۰/۳۳	۹/۴۴
پیگیری	پیگیری	آزمایش	۳۵/۶۰	۶/۶۸
		گواه	۳۰/۲۷	۸/۹۲
مهارت‌های ارتباطی	پیش‌آزمون	آزمایش	۸۲/۴۷	۱۲/۰۶
		گواه	۸۱/۹۳	۱۳/۴۱
پس‌آزمون	پس‌آزمون	آزمایش	۹۱/۳۳	۱۴/۲۷
		گواه	۸۱/۸۰	۱۲/۵۴
پیگیری	پیگیری	آزمایش	۹۱/۶۷	۱۴/۳۹
		گواه	۸۰/۸۰	۱۲/۷۸

واریانس-کوواریانس استفاده شد که نتایج این آزمون‌ها معنادار نبود ($P > 0.05$)، همچنین به منظور بررسی پیش‌فرض کرویت از آزمون کرویت موخلی^۲ استفاده شد که نتیجه این آزمون نیز معنادار نبود ($P > 0.05$)؛ بنابراین داده‌ها مفروضه همگنی ماتریس کوواریانس خطای مربوط به متغیرهای وابسته را زیر سوال نبرده

قبل از اجرای آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر، از آزمون کلموگروف-اسمیرنف^۱ برای بررسی نرمال بودن توزیع نمرات دو گروه در متغیرهای پژوهش، از آزمون لوین برای بررسی همگنی واریانس‌های متغیرهای پژوهش در جامعه و از آزمون باکس برای بررسی همگنی ماتریس‌های

نوجوانان بزهکار گروه آزمایش به طور معنادار افزایش داده است. با توجه به مقدار مجذور آتا میزان این تأثیر برای تحمل پریشانی ۶۵ درصد و برای مهارت‌های ارتباطی ۰/۴۸ است. حال آزمون بن‌فرونی^۱ نشان می‌دهد که این تفاوت مربوط به کدام مرحله است (جدول ۴).

جدول ۴

نتایج آزمون تعقیبی بن‌فرونی برای مقایسه زوجی میانگین نمره‌ها متغیرها در مراحل سه‌گانه اندازه‌گیری

گروه آزمایش		گروه گواه		مرحله مقایسه	مرحله مرجع	متغیر
SD	MD	SD	MD			
۰/۲۴	۱	۰/۶۸	۶/۳۳*	پس‌آزمون	تحمل پریشانی	
۰/۲۱	۱/۰۶	۰/۵۵	۶/۹۳*	پیگیری	پیش‌آزمون	
۰/۰۵	۰/۰۶	۰/۴۰	-۰/۵۹	پیگیری	پس‌آزمون	
۰/۱۲	۰/۱۳	۱/۰۹	۸/۸۶*	پس‌آزمون	مهارت‌های ارتباطی	
۰/۱۱	۱/۱۳	۱/۰۲	-۹/۳*	پیگیری	پیش‌آزمون	
۰/۱۸	۱	۰/۵۷	-۰/۳۴	پیگیری	پس‌آزمون	

*P < ۰/۰۱

جدول ۴ نشان می‌دهد که تفاوت میانگین نمره‌های تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی گروه آزمایش در پیش‌آزمون با پس‌آزمون و پیش‌آزمون با پیگیری معنادار است (P < ۰/۰۱). اما تفاوت میانگین بین پس‌آزمون و پیگیری در هیچ یک از متغیرهای تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی معنادار نیست (P > ۰/۰۵)؛ که نشان می‌دهد نتایج حاصل در مرحله پیگیری بازگشت نداشته و اثر مداخله پایدار بوده است. در گروه گواه هیچ یک از مقایسه‌های زوجی معنادار نیست (P > ۰/۰۵). نتایج جدول ۴ فرضیه دوم پژوهش را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که تأثیر آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار در مرحله پیگیری پایدار بوده است.

و می‌توان کرویت ماتریس کوواریانس متغیرهای وابسته را پذیرفت و از مقادیر F با درجه آزادی استفاده کرد. بنابراین داده‌ها پیش‌فرض‌های استفاده از تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر را زیر سوال نبرده‌اند. از این رو با توجه به رعایت مفروضه‌ها، می‌توان از آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر استفاده کرد. نتایج در جدول ۳ گزارش شده است.

جدول ۳

نتایج تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر برای اثرهای اصلی و تعاملی مربوط به تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی

متغیر	منبع تغییر	SS	df	MS	F	η ²	power
تحمل پریشانی	زمان	۱۲۹/۰۷	۱	۱۲۹/۰۷	۲۸/۴۷*	۰/۵۰	۱
گروه	زمان×گروه	۱۳۶/۹۰	۱	۱۳۶/۹۰	۰/۷۶	۰/۰۳	۰/۱۴
مهارت‌های ارتباطی	زمان	۲۴۰	۱	۲۴۰	۵۲/۹۴*	۰/۶۵	۱
گروه	زمان×گروه	۲۴۴/۰۲	۱	۲۴۴/۰۲	۱۵/۶۳*	۰/۳۶	۰/۹۷
زمان×گروه	گروه	۱۰۹۵/۵۱	۱	۱۰۹۵/۵۱	۲/۱۸	۰/۰۷	۰/۳۰
	زمان×گروه	۴۰۰/۴۲	۱	۴۰۰/۴۲	۲۵/۶۵*	۰/۴۸	۱

*P < ۰/۰۱

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر برای عامل درون‌گروهی (زمان) (P < ۰/۰۰۱)، F=۲۸/۴۷، η²=۰/۵۰ و اثرات تعاملی زمان و گروه معنادار بوده است. همچنین، تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر برای عامل درون‌گروهی (زمان) (P < ۰/۰۰۱)، F=۵۲/۹۴، η²=۰/۶۵ در متغیر تحمل پریشانی (P < ۰/۰۰۱)، F=۱۵/۶۳، η²=۰/۳۶ و اثرات تعاملی زمان و گروه (P < ۰/۰۰۱)، F=۲۵/۶۵، η²=۰/۴۸ در متغیر مهارت‌های ارتباطی معنادار بوده است. در حالی که بررسی اثر گروه در این متغیرها به‌تنهایی معنادار نیست. مسئله مهم این است که اثرات تعاملی گروه و زمان معنادار است، یعنی تفاوت معنادار بین دو گروه در تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی با در نظر گرفتن زمان‌بندی‌ها (پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری) وجود دارد. نتایج فرضیه اول پژوهش را تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی را در

بحث

خود پرداخته و روابط سالمی با دیگران برقرار کرده است. در واقع، آموزه‌های تحلیل رفتار متقابل درباره تجدیدنظر در پیش‌داوری‌ها (درهم تنیدگی بالغ-والد و بالغ-کودک)، بایدها و نباید‌های غیرمنطقی و احکام آزردهنده «والد» و نیز مهار برانگیختگی‌ها و احساس غیرخوب بودن «کودک» به وسیله تقویت «بالغ» می‌تواند منجر به نوعی بازسازی هیجانی و مانع از تأثیرات سوء این عوامل از جمله سردرگمی، اضطراب و افسردگی شود (سکوونینا و آلسین، ۲۰۱۵). در واقع، با تکنیک‌های تحلیل رفتار متقابل می‌توان به تقویت «بالغ» به عنوان مسئول اجرایی شخصیت و خروج از پیش‌نویس ناسالم دوران کودکی دست یافت. فرد طی مراحل درمان از مرحله دفاع^۱ یعنی جست‌وجوی دفاع از الگوی سازش‌نا یافته خود و والدینش بدون آنکه به حل مسئله پردازد و روند این زمانی/این مکانی^۲ را در پیش گیرد، به مرحله آزرده‌گی^۳ و تسکین نشانه‌ها^۴ می‌رسد. به عبارت دیگر مراجع این نکته را درک می‌کند که در دوران کودکی با محدود کردن خود به راهبردهای منسوخ، خشم و آزرده‌گی را تجربه کرده است که پیامد آن واکنش منفی به والدین بوده است. سپس به تدریج خود را به صورت منفی تجربه می‌کند و نگاه او به والدین مثبت می‌شود و هر سه حالت شخصیتی او شروع به تغییر می‌کند و به حل مسئله می‌پردازد بدون اینکه وارد پیش‌نویس شود. بعد به مهار اجتماعی (یعنی پذیرش مسئولیت اعمال خود و افزایش استقلال عمل) و در نهایت به درمان پیش‌نویس (یعنی خارج شدن از پیش‌نویس و آزاد شدن از سیستم تخریب) می‌رسد. تخریب پیش‌نویس موجب می‌شود فرد از «والد انتقادکننده»^۵ و «کودک مطیع و سازگار»^۶ خارج و با فعال‌سازی «والد» حمایت‌کننده و «بالغ» خود، سرشکستگی‌ها^۷، انتقادها^۸، تنیدگی و نشانه‌های بالینی خود - که در این پژوهش تحمل پریشانی پایین بود - را کاهش دهد (ماتیاس و دیگران، ۲۰۰۲). در واقع، آموزش تحلیل رفتار متقابل، راهبردهای منفی هیجانی و ناکارآمد را که مربوط به حالت من کودک یا اطلاعات منسوخ‌شده والد است از طریق آموزش حالات من و همچنین، انواع روابط متقابل و شناسایی بازی‌های روانی که به صورت

هدف پژوهش حاضر تعیین اثربخشی آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار کانون اصلاح و تربیت شهر قم بود. یافته‌های این پژوهش حاکی از اثربخشی آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر افزایش تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار کانون اصلاح و تربیت شهر قم بود. این یافته به طور کلی همسو با نتایج پژوهش‌های لشنی و مظاهری (۲۰۱۶)، سکوونینا و آلسین (۲۰۱۵)، صارمی و دیگران (۱۳۹۶)، خدابخشی و دیگران (۱۳۹۵)، صدیقی و دیگران (۱۳۹۵) و آقاییوسفی و منجم (۱۳۹۴) است که تأثیر این روش را در بهبود مهارت‌های ارتباطی، مهارگری و تنظیم هیجانی نشان داده‌اند. در تبیین تأثیرگذاری این روش درمانی بر بهبود تحمل پریشانی نوجوانان بزهکار می‌توان اظهار داشت که تعارض‌های حل‌نشده منجر به ایجاد هیجان‌های منفی می‌شوند و هنگامی که افراد نمی‌توانند هیجان‌ها را از خودشان دور یا به‌درستی مهار کنند، بهبود در مهارت‌های هیجانی شامل توانایی تشخیص دادن و بیان کردن هیجان‌ها، از طریق تأثیر بر صمیمیت که در آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل مدنظر قرار می‌گیرد، می‌تواند در پیشگیری از رفتار بزهکارانه و ضداجتماعی مؤثر باشد و افزایش تحمل پریشانی آنان را به همراه داشته باشد (برن، ۱۹۶۱) و نیز مجموعه‌ای از قابلیت‌های عاطفی از جمله همدلی کردن، خوب گوش کردن، قضاوت نکردن و آرام شدن و آرام کردن طرف مقابل، می‌تواند منجر به حل و فصل کارآمد اختلافات شوند (استوارت و جونز، ۲۰۱۲). در همین راستا تحلیل رفتار متقابل، به عنوان نظریه شخصیت و نوعی روان‌درمانی است که به بررسی روابط و پیوندهای اجتماعی می‌پردازد. در این پژوهش طی آموزش مفاهیم تحلیل رفتار متقابل، احتمالاً «بالغ» نوجوانان شرکت‌کننده به جمع‌آوری اطلاعات درست پرداخته و این کار باعث شده است که «بالغ» به تعادل و هماهنگی برسد و مهار رفتار فرد را به دست بگیرد، در نتیجه فرد به مهار و تنظیم مؤثر هیجان‌ها و احساسات سرکوب‌شده

1. defense stage
2. this time/this place
3. annoyance stage

4. symptom relief
5. critical parent
6. obedient and compliant children

7. self-humiliation
8. criticisms

ناهشیار رفتار نوجوانان بزهکار را مهار می‌کند، تغییر می‌دهد و در نهایت کارکرد هیجانی و تحمل پریشانی را در آنان ارتقا می‌بخشد.

علاوه بر این، در تبیین تأثیرگذاری این روش درمانی بر افزایش مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار می‌توان اظهار داشت که تحلیل رفتار متقابل با آموزش چگونگی تحلیل روابط، به خصوص انواع روابط مکمل، متقاطع و نهفته، افراد را با نحوه برقراری ارتباط مؤثر آشنا می‌کند. به عبارتی افراد را به مهارت‌های ارتباطی مناسب مجهز می‌کند تا با تشخیص حالات من^۱ خود و دیگران به ویژه با توجه به سرخ‌های کلامی و غیرکلامی، بتوانند ارتباط مناسب مکملی را برقرار کنند. به علاوه، این شیوه درمانی با آموزش راهبردهای پس‌راندن والد^۲ طرف مقابل، فرد را قادر می‌سازد در موقعیت‌های احتمالی تعارض^۳ با نظارت بالغ خود، موقعیت را اداره کرده و شرایط را برای برقراری روابط سازنده فراهم کند (کاظمی و دیگران، ۱۳۹۱). به نظر می‌رسد آموزه‌های تحلیل تبدلی در زمینه ارائه نوازش مثبت، بیان آزاد احساسات و خودافشایی در فضای توأم با امنیت روانی و همدلی متقابل، می‌تواند تقابل منفی موجود در میان افراد را کاهش دهد و روابط گرم و نزدیک را جایگزین آن کند. در مجموع، تحلیل رفتار متقابل با آموزه‌هایی در رابطه با ایجاد نیت و انگیزه‌های مثبت به یکدیگر، بهبود مهارت‌های حل مسئله و مهار هیجان‌ها، اصلاح عملکردهای شناختی و افزایش خودافشاسازی و در عین حال افزایش تفرد و تحقق خویشتن و کمک به افراد برای رسیدن به استقلال و خودپیروی و رها شدن از الگوهای ناکارآمد و مخرب برای برقراری ارتباط نظیر بازی‌ها، ترک فقدان مسئولیت‌پذیری یا ناامیدی ناشی از پیش‌نویس‌های ناکارآمد، ایجاد امید و حسن نیت نسبت به خود، دیگری و دنیا با اتخاذ وضعیت سالم زندگی طی یک فرایند اصلاح درون‌فردی-میان‌فردی به بهبود کیفیت روابط منجر می‌شود.

با توجه به اینکه این پژوهش در شهر قم و روی نوجوانان بزهکار ساکن در کانون اصلاح و تربیت صورت گرفت، باید در تعمیم نتایج آن به سایر جامعه آماری احتیاط کرد. محدود بودن

گروه به نوجوانان بزهکار پسر از دیگر محدودیت‌های این پژوهش بود. بنابراین، پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های بعدی از مددجویان دختر استفاده شود و پژوهش حاضر در سطحی گسترده‌تر در دیگر شهرها یا در محیط‌های آموزشی مثل مدارس و در اداره‌های دولتی تحت عنوان آموزش ضمن خدمت صورت گیرد تا تعمیم‌پذیری نتایج افزایش یابد. همچنین، با توجه به اثربخش بودن آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر تحمل پریشانی و مهارت‌های ارتباطی نوجوانان بزهکار، پیشنهاد می‌شود پروتکل آموزشی تحلیل رفتار متقابل در مراکز اصلاح و تربیت شهرهای مختلف استفاده و اثربخشی آن با سایر روش‌های درمانی مقایسه شود.

منابع

- آقایوسفی، ع. و منجم، ع. (۱۳۹۴). اثربخشی روان‌درمان گروهی مبتنی بر تحلیل رفتار متقابل بر طرحواره‌های هیجانی معتادین در حال ترک. *مجله طب نظامی*، ۴(۲)، ۱۲۴-۱۱۳.
- احمدی، آ. پورنقاش‌تهرانی، س. صابری، م. و ارجمندنی، ع. ا. (۱۳۹۷). بررسی ویژگی‌های شخصیتی، وضعیت خانوادگی، سلامت روان و ظرفیت هوشی نوجوانان بزهکار و آسیب‌دیده اجتماعی در شهر تهران. *فصلنامه علمی پژوهشی علوم روان‌شناختی*، ۱۷(۶۶)، ۲۴۵-۲۲۸.
- انصاری‌نژاد، ن. (۱۳۹۱). تحلیل بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت تهران. *رفاه اجتماعی*، ۱۲(۴۵)، ۴۵۰-۴۲۳.
- بشپور، س. و عباسی، آ. (۱۳۹۳). رابطه بین تحمل آشفتگی و اضطراب منفی و مثبت با شدت وابستگی و ولع مصرف در افراد وابسته به مواد. *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۱۲(۱)، ۱۰۲-۹۲.
- حسین‌چاری، م. و فداکار، م. م. (۱۳۸۴). بررسی تأثیر دانشگاه بر مهارت‌های ارتباطی بر اساس مقایسه دانش‌آموزان و دانشجویان. *دانشور رفتار*، ۱۲(۱۵)، ۳۲-۲۱.
- خانمحمدی اطاقسرا، ا. همایونی، ع. و اسحاقی، س. م. (۱۳۹۳). رابطه بین هوش هیجانی با سلامت روانی در نوجوانان بزهکار و عادی. *جامعه‌شناسی مطالعات جوانان*، ۴(۱۳)، ۲۲-۹.
- خدابخشی، م.، فتح‌اله‌زاده، ن.، دربانی، سی. ع. و رستمی، م. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر آموزش گروهی تحلیل رفتار متقابل بر صمیمیت اجتماعی و سازگاری دانشجویان خوابگاهی. *فصلنامه شخصیت و تفاوت‌های فردی*، ۵(۱۴)، ۳۱-۹.

کاظمی، ز. نشاطدوست، ح. ط.، کجیاف، م. با، عابدی، ا.، آقامحمدی، س. و صادقی، س. (۱۳۹۱). اثربخشی آموزش تحلیل رفتار متقابل بر صمیمیت اجتماعی دختران فراری. *مطالعات اجتماعی و روان‌شناختی زنان*، ۱۰ (۳)، ۱۶۲-۱۳۹.

کردنوقایی، ر.، مرادی، ش. و دلفان‌بیرانوند، آ. (۱۳۹۶). خشونت در مدرسه: نقش توانایی همدلی، مهارت‌های ارتباطی و حل تعارض در کاهش رفتارهای خشونت‌آمیز نوجوانان. *دو فصلنامه روان‌شناسی معاصر*، ۱۲ (۲)، ۱۸۴-۱۷۲.

کلشادی، ف.، و یزدخواستی، ف. (۱۳۹۵). تأثیر ادراک طرد‌پذیرش و کنترل والدین بر هوش اخلاقی و تحمل پربشانی. *راهبرد فرهنگ*، ۹ (۳۳)، ۱۶۹-۱۵۵.

مقیسه، م. و عبدالهی، ع. (۱۳۹۷). مقایسه تحمل پربشانی و عواطف مثبت و منفی بین افراد وابسته به مواد و عادی. *فصلنامه سلامت اجتماعی و اعتیاد*، ۵ (۹۱)، ۷۸-۵۶.

یوسفی، ف. (۱۳۸۵). رابطه هوش هیجانی و مهارت‌های ارتباطی در دانشجویان. *فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی*، ۳ (۹)، ۱۳-۵.

Annemaree, C., Kellie, G., Michele, H., & Stephen, H. (2013). Goal setting and self-efficacy among delinquent, at-risk and not at-risk adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(3), 431-443.

Australian Institute of Criminology. (2010). *Australian crime: Facts and figures 2009*. Canberra: Australian Institute of Criminology.

Berne, E. (1961). *Transactional analysis in psychotherapy: A systematic individual and social psychiatry*. New York, NY, US: Grove Press, 198.

Campos, L. P. (2018). Meeting the Challenges of a Vengeful World with a Socially Responsible Transactional Analysis. *Transactional Analysis Journal*, 48(2), 126-138.

Daughters, S. B., Reynolds, E. K., MacPherson, L., Kahler, C. W., Danielson, C. K., Zvolensky, Z., & Lejuez, C.W. (2009). Distress tolerance and early adolescent externalizing and internalizing symptoms: The moderating role of gender and ethnicity. *Behaviour Research and Therapy*, 47(3), 198-205.

Deutsch, A. R., Crockett, L. J., Wolff, J. M., & Russell, S. T. (2012). Parent and peer pathways to adolescent delinquency: Variations by ethnicity

جراحی، ش. و نجات، ح. (۱۳۹۴). مقایسه اثربخشی رفتاردرمانگری و گفتاردرمانگری در تحول مهارت‌های ارتباطی کودکان درخودمانده. *فصلنامه روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی*، ۱۲ (۴۶)، ۱۶۴-۱۵۵.

رستمی‌تبریزی، ل.، خلیلی‌پاجی، ع. و ذبیح‌زاده، ع. (۱۳۹۶). بررسی توانایی مهارت‌تکنانه در نوجوانان بزهکار مبتلا به اختلال سلوک درکانون اصلاح و تربیت تهران سال ۱۳۹۳. *مجله پزشکی قانونی ایران*، ۲۳ (۲)، ۱۲۳-۱۱۵.

رضایی، ا. و حاجی‌علیزاده، ک. (۱۳۹۶). مقایسه رفتارهای پرخطر، مهارت‌های ارتباطی و خودکارآمدی در نوجوانان پرورشگاهی، خانواده‌های جایگزین و عادی شهر بندرعباس. *آموزش پرستاری*، ۶ (۵)، ۶۱-۵۴.

رعیت ابراهیم‌آبادی، م.، ارجمندنی، ع. ا. و افروز، غ. (۱۳۹۴). تأثیر برنامه آموزشی مثبت‌نگری بر شادکامی و باورهای غیرمنطقی نوجوانان بزهکار. *پژوهشنامه روان‌شناسی مثبت*، ۲ (۲)، ۱۴-۱.

سیدسرابی، م. و عسگری، ش. (۱۳۹۷). پیش‌بینی رفتارهای خودناتوان‌ساز تحصیلی براساس اشتیاق تحصیلی، تاب‌آوری و تحمل پربشانی دانش‌آموزان دختر. *مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری*، ۳ (۲۵)، ۲۱-۱.

شیخ‌الاسلامی، ع.، اسدالهی، ا. و محمدی، ن. (۱۳۹۶). پیش‌بینی پرخاصگری نوجوانان بزهکار براساس راهبردهای حل مسئله و مهارت‌های ارتباطی. *فصلنامه علمی پژوهشی سلامت اجتماعی*، ۴ (۳)، ۲۱۴-۲۰۴.

صارمی، ن.، یزدخواستی، ف. و عریضی‌سامانی، ح. ر. (۱۳۹۶). اثربخشی سایکودراما با محتوای تحلیل رفتار متقابل بر تنظیم هیجانی و عملکرد اجتماعی انطباقی دختران نوجوان بدسرپرست. *مجله روان‌شناسی بالینی*، ۹ (۴)، ۹۴-۸۳.

صدری، ش.، پزشکی، ش. و طیبلی، م. (۱۳۹۵). ویژگی‌های شخصیتی و مکانیسم‌های دفاعی بزهکاران پسر کانون اصلاح و تربیت بر اساس نوع جرم. *فصلنامه روان‌شناسی افراد استثنایی*، ۶ (۲۳)، ۱۹۷-۱۷۹.

صدیقی، س.، مکوندحسینی، ش. و قنبری‌هاشمی، ب. (۱۳۹۵). اثربخشی گروه درمانی تحلیل رفتار متقابل بر بهبود الگوهای ارتباطی زوجین. *دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی*، ۱۷ (۳)، ۴۴-۳۶.

عزیزی، ع.، میرزایی، آ. و شمس، ج. (۱۳۸۹). بررسی رابطه تحمل آشفتگی و تنظیم هیجانی با میزان وابستگی دانشجویان به سیکار. *مجله پژوهشی حکیم*، ۱۱ (۱)، ۱۸-۱۳.

فرهنگی، ف. و آقامحمدیان‌شعرباف، ح. ر. (۱۳۸۵). تأثیر روان‌درمانگری گروهی با رویکرد تحلیل رفتار متقابل بر شیوه‌های رویارویی با تنیدگی نوجوانان. *مطالعات تربیتی و روان‌شناسی*، ۷ (۲)، ۶۲-۴۱.

- Mobini, S., Grant, A., Kass, A., & Yeomans, M. (2007). Relationships between functional and dysfunctional impulsivity, delay discounting and cognitive distortions. *Personality and individual differences*, 43(3), 1517-1528.
- O'Cleirigh, C., Ironson, G., & Smits, J. A. (2007). Does distress tolerance moderate the impact of major life events on psychosocial variables and behaviors important in the management of HIV? *Behavior Therapy*, 38(3), 314-323.
- Johnsson, R. (2011). *Transactional Analysis Psychotherapy-Three Methods Describing a Transactional Analysis Group Therapy*: Department of Psychology, Lund University.
- Pham, M. L. (2017). *Effects of Transactional Analysis Therapy on Anxiety Disorders in Substance Abusers*. Brandman University, ProQuest Dissertations Publishing, 2017.
- Queendom (2004) Communication skills test-revise. Retrieved August 3, 2004 from www.queendom.com/cgi-bin/tests/transsfer.cgi
- Roe, S., & Ashe, J. (2008). *Young people and crime: Findings from the 2006 offending, crime and justice survey*. London: Great Britain Home Office Research Development and Statistics.
- Simons, J., & Gaher, R. M. (2005). The distress tolerance scale: Development and validation of a self-report measure. *Motivation and Emotion*, 29(2), 83-102.
- Snyder, H.N., & Sickmund, M. (2006). *Juvenile offenders and victims: National report*. Washington, DC: U.S. Department of justice: Office of juvenile justice and delinquency prevention.
- Sokovnina, M., & Aleshin, V. (2015). Integration of psychodrama and transactional analysis methods in psychoeducational work with school-age children in Russia. *International Journal of Transactional Analysis Research & Practice*, 6(1), 15-27.
- Stewart, L., & Joines, V. (2009). *Today: A new introduction to transactional analysis*. 3 ed. North Carolina: Lifespace Publication.
- Stewart, I., & Joines, V. (2012). *TA today: A new and neighborhood context*. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(8), 1078-1094.
- Dusay, J. M., & Dusay, K. M. (1989). Transactional analysis. *Current psychotherapies*, 4, 405-453.
- Hargie, Q., & Dickson, D. (2004). *Skilled interpersonal communication*. London: Routledge.
- Hoeben, E. M., & Weerman, F. M. (2016). Why is involvement in unstructured socializing related to adolescent delinquency?. *Criminology: An Interdisciplinary Journal*, 54(2), 242-281.
- Hollander, E., & Evers, E. (2001). New developments in impulsivity. *Lancet*, 358(2), 949-950.
- Howell, A. N., Leyro, T. M., Hogan, J., Buckner, J. D., & Zvolensky, M. J. (2010). Anxiety sensitivity, distress tolerance, and discomfort intolerance in relation to coping and conformity motives for alcohol use and alcohol use problems among young adult drinkers. *Addictive Behaviors*, 35(12), 1144-7.
- Kadish, T.E, Glasser B. A, & Ginter, E. J. (2007). Identification The developmental Strengths of Juvenile offerens: Assessing for life skills. *Journal of Addications and offender counseling*, 21(2), 11-85.
- Keough, M. E., Riccardi, C. J., Timpano, K. R., Mitchell, M. A., & Schmidt, N. B. (2010). Anxiety symptomatology: The association with distress tolerance and anxiety sensitivity. *Behavior Therapy*, 41(4), 567-574.
- Kim, M. S., Bang, G., & Ko, I. J. (2017) The agent communication simulation based on the ego state model of transactional analysis. *Advances in Computer Science and Ubiquitous Computing*, 421, 360-365.
- Lashani, I., & Mazaheri, M. (2016). Effectiveness of transactional analysis group training on reduction of prisoners' aggression. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 7(4), 219-222.
- Mathias, C. W., Dougherty, D. M., Marsh, D. M., Moeller, F. G., & Hicks, L. R. (2002). Laboratory of measures of impulsivity: a comparisons of women with or without childhood aggression. *Psychological record*, 52(4), 289-303.

- Leyro, T. (2010). Distress tolerance: Theory, measurement, and relations to psychopathology. *Current Directions in Psychological Science*, 19(6), 406-410.
- Zvolensky, M. J., Bernstein, A., & Vujanovic, A. A. (2011). *Distress tolerance: Theory, Research, and Clinical Application*, New York: Guilford Press.
- introduction to transactional analysis*. 2nd ed. Lifespace Pub.
- Suh, J., Ruffins, S., Robins, C., Albanese, M., & Khantzian, E. (2008). Self-medication hypothesis: Connecting affective experience and drug choice. *Psychoanalytic Psychology*, 25(3), 518-532.
- Zvolensky, M. J., Vujanovic, A. A., Bernstein, A., &

